

05/06/2019

Els textos s'assemblen a les olles: transmissió intergeneracional en les famílies de pagesos i artesans en l'època preindustrial

Els fills/es de pagesos i artesans heretaven els oficis o la posició social dels seus progenitors a l'àrea de Barcelona als segles XVI i XVII? Quin era el seu destí social? Eren societats completament immòbils socialment parlant? Aquest article analitza la transmissió intergeneracional i dilucida les estratègies de cooperació i/o competició adoptades per aquestes famílies de pagesos i artesans a l'època preindustrial.

Al llarg de la història les famílies han intentat situar els seus membres en bones posicions socioeconòmiques per tal perpetuar biològicament els seus llinatges en el temps, utilitzant estratègies de transmissió intergeneracional determinades pel context demogràfic, jurídic i econòmic, talment com el sistema hereditari o el nombre total de fills/es. Aquest article té com a objectiu estudiar les estratègies de competició o cooperació adoptades per les famílies de pagesos i artesans de l'àrea de Barcelona a l'època preindustrial (segles XVI-XVII) a l'hora de col·locar els seus descendents, comparant-les amb les estratègies seguides per la resta de

grups socials.

Per aquest estudi s'ha utilitzat la Barcelona Historical Marriage Database (BHMD), creada en el marc del projecte Advanced Grant 'Five Centuries of Marriages' (5CofM) finançat pel Consell Europeu de Recerca (IP. Anna Cabré) a partir dels Llibres d'Esposalles, una font única de caràcter demogràfic (matrimonis) i fiscal. En aquests llibres es registraren tots els matrimonis celebrats a la diòcesi de Barcelona entre 1451 i 1905 (al voltant de 250 parròquies el 1900). L'origen de la font es remunta a l'any 1409, quan el papa Benet XIII (1328–1423) va visitar Barcelona i concedí a la nova catedral la potestat de fixar un impost matrimonial, a satisfer per cada unió que es celebrés a la Diòcesi de Barcelona, per finançar la seva construcció i manteniment. En aquesta publicació s'empren les dades del període 1547-1643, moment en què, tant les ocupacions dels progenitors com les dels contraents masculins, es recolliren simultàniament, mentre que les ocupacions femenines no foren mai registrades.

Atès que l'objectiu de l'article és comparar el destí social (mobilitat social) dels germans/es a partir d'una font matrimonial, cal reconstruir les famílies ja que en les llicències matrimonials únicament es va registrar la informació dels contraents i dels seus progenitors. Aquesta reconstrucció s'ha realitzat a partir de la vinculació nominativa dels matrimonis dels individus que comparteixen uns mateixos progenitors, gràcies al programari BuscaDescendències desenvolupat en el projecte 5CofM, abans mencionat. Aquestes dades han estat analitzades a partir de models multinivells que contemplen l'agrupament (nesting) dels individus en les seves famílies. D'aquesta manera, es pot avaluar com de semblant eren els germans en termes de progressió social, en un context on l'origen social tenia molta importància i sobretot que els germans/es comparteixen unes mateixes característiques socials, econòmiques, etc.

En termes generals, s'observa una elevada transmissió intergeneracional de l'ocupació / estatus a l'àrea de Barcelona a l'època moderna, com era d'esperar en una societat preindustrial. Aquest tipus d'estratègies eren adoptades àmpliament per part dels pagesos com també s'observava en el cas de l'elit. Per contra, encara que els fills dels artesans tendien a ser artesans, aquests desenvolupaven les seves arts en branques productives diferents a la dels seus pares. Normalment el fill que es casava en primer lloc era el que heretava l'ofici / status del pare, sobretot quan considerem les famílies pageses. En canvi, els fills que es casaven en segon o tercer lloc en aquelles famílies sovint foren artesans. El nombre de fills/es, el temps entre el matrimoni del pare i el dels fills/es o entre el dels seus fills/es no tenen un efecte estadísticament significatiu en el cas dels pagesos. Contràriament, el nombre de fills en les famílies artesanes anava en detriment de la progressió dels fills i un major temps entre el matrimoni dels progenitors i el del seus fills/es afavoria les possibilitats socials dels fills/es. Aquesta tendència podria ser producte d'un accés més tardà al matrimoni com a conseqüència d'un aprenentatge gremial que era dilatat en el temps. L'efecte negatiu del número de germans/es en el seu destí social era compensat per una important mobilitat d'aquests entre branques productives; per exemple, de pares teixidors, fills/es paraïres o de pares sastres, fills/es sabaters.

La important transmissió intergeneracional d'ocupació o posició social observada entre els pagesos i els artesans mostren alguns dels mecanismes utilitzats per les famílies per tal de garantir la reproducció social dels seus descendents. D'aquesta manera, l'adopció d'estratègies servia per a mitigar els efectes d'un sistema hereditari (hereu únic) que no beneficiava ni a les germanes ni als segons, tercers, etc germans. De fet, l'absència de jornalers entre els fills o

gendres en les famílies pageses estudiades n'és una prova. Els artesans pal·liaren la possible rivalitat entre fills/es en termes de destinació social col·locant els seus fills en diferents branques artesanals que eren concomitants. D'aquesta manera, es creaven xarxes econòmiques i familiars. L'expansió de la manufactura que s'observà en aquest període facilità la col·locació dels fills dels artesans ja que no es troben gairebé fills d'artesans en altres grups socials. A més, els pagesos també van situar alguns del seus fills en aquesta puixant indústria manufacturera a l'àmbit rural. En general, aquest estudi contribueix a mostrar com les societats preindustrials no eren completament immòbils.

Joana Pujadas Mora

Centre d'Estudis Demogràfics

Universitat Autònoma de Barcelona

jpujades@ced.uab.es

Referències

[View low-bandwidth version](#)